

Villplanter i produksjon

Litt om vår reise, det som er felles for planteprodusentene, og våre erfaringer i dialog med beskrivende ledd.

Hva kommer først?

Er det de norske plantene, eller de norske frøene som kommer først? Hvor begynner man?

Biologisk mangfold

Karplanter som ikke er stedeagne – vurdering av følger for biologisk mangfold

Bestilt: 04.05.2021

Rapportnr: 2021-15

Publisert: 25.09.2021

[Last ned bestillingsoversikt](#) ↴[Last ned hele rapporten](#) ↴**Hovedbudskap:**

Å bruke **frø samlet inn fra lokale populasjoner** ved utplantning av karplanter, gir lavest risiko for uheldige følger for biologisk mangfold. En radius på ti km fra utplantingsstedet er en god tommelfingerregel for hva som kan regnes som «lokal», men dette varierer mellom arter.

Kontakt:

Anders Nielsen

Hodest i faggruppen for biologisk mangfold, RML

M: [91 35 04 35](tel:+4791350435)

Her har det vært en rask samfunnsendring. Akademiske anbefalinger og tunge rapporter har plutselig snudd retning, og fraråder nå fremmede arter. Men hvor skal man i det hele tatt få tak i planter fra lokale populasjoner, og hvem klarer å produsere dette?

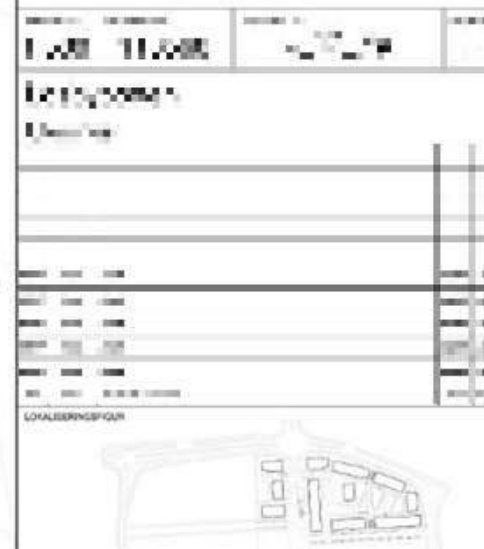
Hadde jo vært flott om man bare kunne bestilt hva som helst, fra hvor som helst i en nettbutikk. Litt verre når mulighetene for ønskelisten er uoversiktlige.

Plantinor

Plantinor = Produsentsamarbeid (planteskoler og staudeprodusenter)

Mange har, eller har begynt å produsere flere norske planter.

Før i tiden var planteplanene og artslistene i landskapsprosjekter enklere, og det var ikke så strenge krav til problematikk rundt fremmedarter. På kort tid har dette endret seg.

Tuja *Thuja occidentalis* L.

Klassifisering

Planteriket Plantae	Rike
Nakenfrøete planter Pinophyta	Rekke
Bartrær Pinopsida	Klasse
Furuordenen Pinales	Orden
Sypressfamilien Cupressaceae	Familie
Tujaslekta Thuja	Slekt
Tuja <i>Thuja occidentalis</i> L.	Art

Vitenskapelig navn

Thuja occidentalis

Bokmål

tuja ★
estamerikansk tuja

Nynorsk

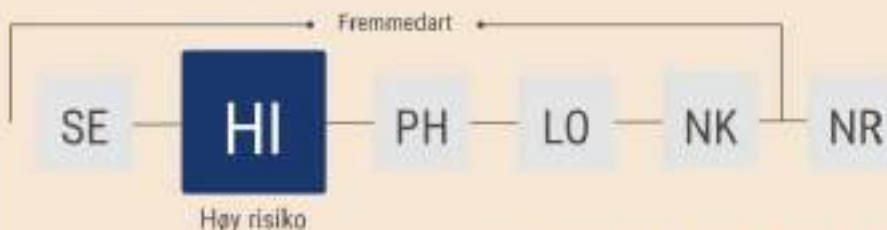
tuja ★
austamerikansk tuja

[Gå til navnetreet](#)

Kategori

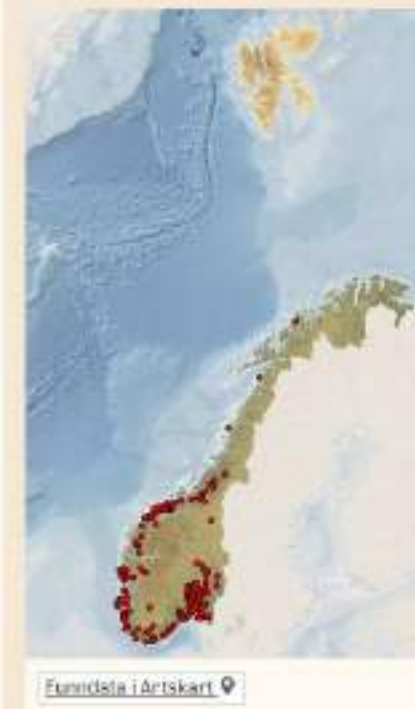
Fastlands-Norge med havområder

Gjeldende kategori er høy risiko HI

Registrerte observasjoner

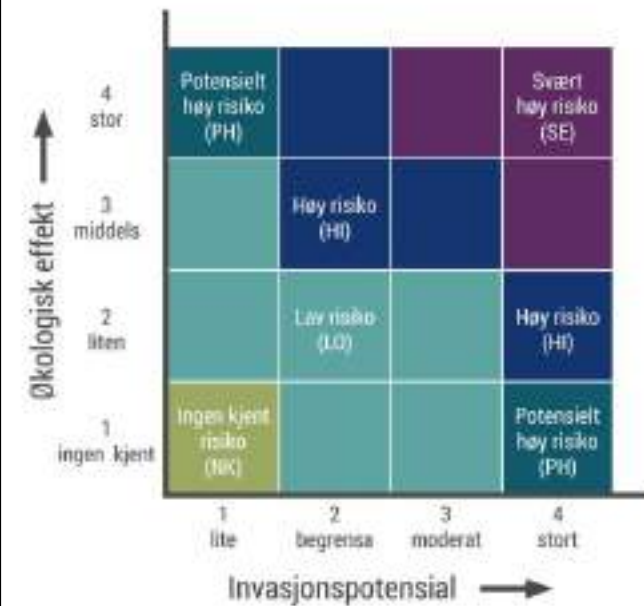
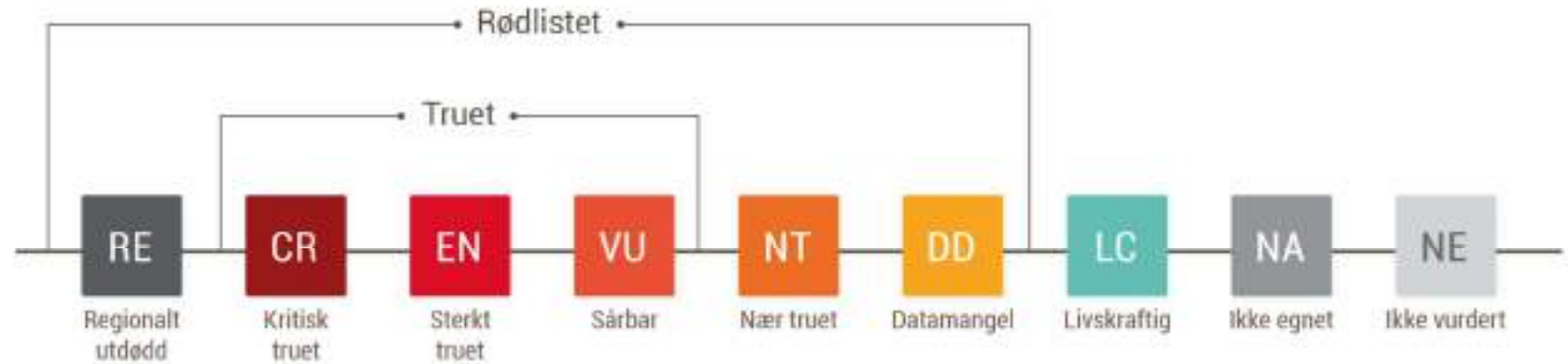
Prikkene markerer registrerte funn av arten/artsgruppen.

Tuja – en gammel klassiker – er plutselig blitt sterkt frarådet å bruke i anleggsprosjekter. Hva skal man plante nå da?

ARTSDATABANKEN

I slike prosesser har artenes status i artsdatabanken fått større vekt. Enkelt forklart ser systemet på om arten fantes i Norge før 1800, om utbredelsen øker/synker, og hvorfor. Nå ser vi at arter med status SE, HI, og PH ikke lengre kan anbefales uten videre.

Forskrift om fremmede organismer

- Nye krav til produksjon, omsetning og bruk av planter

1. januar 2016 trådte "Forskrift om fremmede organismer" i kraft.
Folkvord Planter opererer til enhver tid etter gjeldende lover og regelverk.

Les mer om forskriften hos [Lowdata](#).

Planter det er forbudt å sette ut og omsette

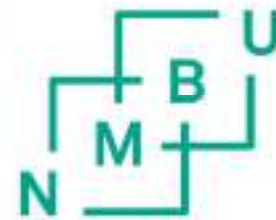
Berberis thunbergii (hasiberberis**)
Campanula latifolia macrantha (pyrdstorklokke)
Cerastium biebersteinii (solvarve)
Cerastium tomentosum (filtarve)
Cotoneaster dieblianus (dieblmispel**)
Cotoneaster divaricatus (sprikemispel**)
Cotoneaster monopyrenus (blomstermispel**)
Heracleum mantegazzianum (kjempesbjørnekjeks)
Heracleum persicum (tromsøpalme)
Impatiens glandulifera (kjempespringfrø)
Laburnum alpinum (alpegullregn**)
Laburnum anagyroides (gullregn**)

Planter man må ha tillatelse for å sette ut

Acer pseudoplatanus (platanlønn*)
Alchemilla mollis (praktmarikkåpe)
Amelanchier alnifolia (tagghållbegg)
Amelanchier lamarckii (kanadablåbegg)
Amelanchier spicata (junisotmispel)
Clematis alpina (alperanke**)
Cotoneaster horizontalis (krypmispel)
Cotoneaster lucidus (blankmispel)
Cotoneaster moupinensis (mørkmispel)
Cotoneaster tomentosus (filtmispel)
Corydalis solida (hagelekerespore)
Filipendula camtschatica (kjempesjødurt)

Produsentene - her med Folkvord som eksempel - har måttet bli mer bevisste både internt, og i kommunikasjon sin ut mot kunder om hvilke planter som det er blitt innført restriksjoner for.

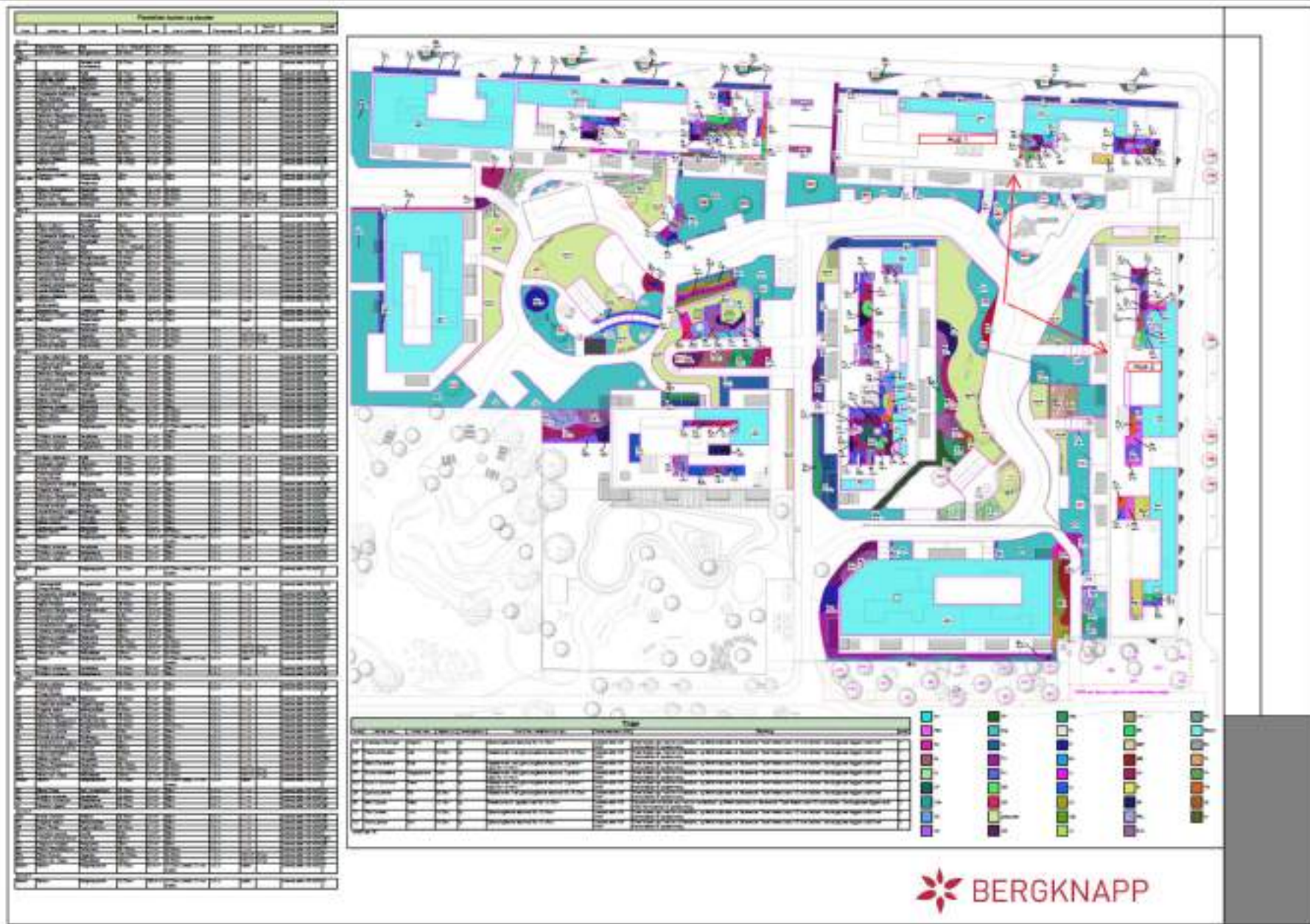
Vega Scene – byøkologisk laboratorium

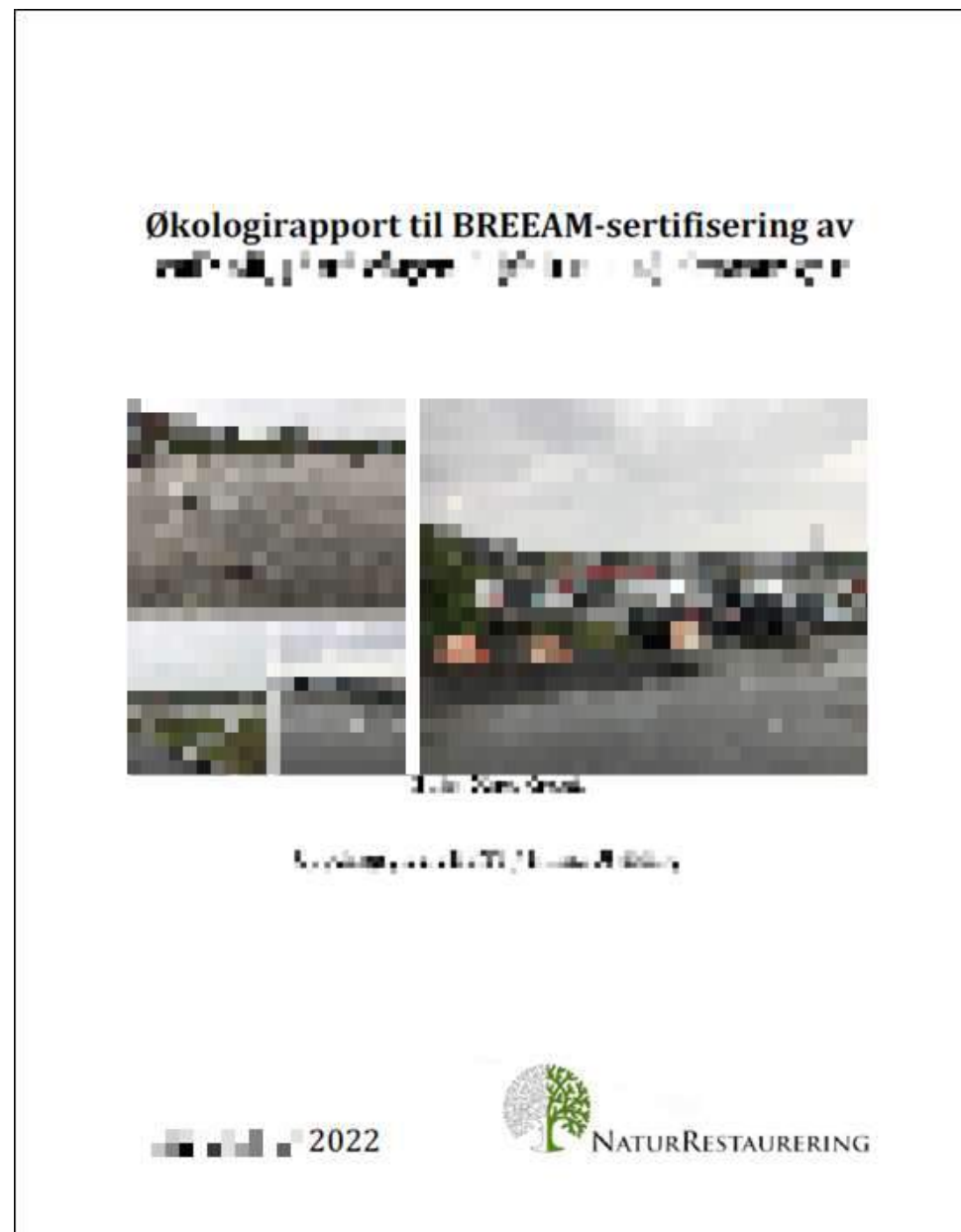
NIBIO

Dette var det første blågrønne taket av sitt slag i Norge, og var startskuddet for en grønn megatrend. Testet ut spesialproduksjon av over 20 stedegne arter med «Oslofjord-natur». Siden dette fungerte såpass bra, så ønsker flere prosjekter å gå i samme spor.

Iblant må man frem med forstørrelsesglasset på de mer ambisiøse prosjektene. Større kompleksitet stiller imidlertid høyere krav til god prosjektering. Her kreves kunnskapsbaserte plantevalg, og rett oppbygning inkludert tilpasset jordtype.

Ofte er plantelistene i detaljprosjektert planteplan basert på spesifikke anbefalinger til de ulike prosjektene. Disse artslistene kommer med gode refleksjoner rundt hvilke habitater som bør beskyttes, eller mangler i området - men ikke alle habitater er enkle å gjenskape.

den estetiske opplevelsen av området. Lær vi også ossa til å danne «noppesteiner», særlig for insekter og andre artsgrupper som er helt eller delvis avhengige av slike habitater. Enger kan relativt lett etableres på de aktuelle arealene. Etter etablering vil engene også kreve minimalt med stell. Beplantningen av en eng må skje i dialog med utbygger, og være veiledet av ekspert på botanikk og naturtyper.

Planters inn trær og busker. Dette gjelder nyplanting, men også erstatning for trær som må felles i byggefasen. Trær og busker må også være stodegne, og kan inkludere f. eks. alm, ask, bjørk, lind, eik, furu og bok. De to førstnevnte er rødlistet (VU). Selje er en art som er viktig for mange arter humler og bier, og for flere arter sommerfugllarver. Under trærne kan det plantes busker som hagtorn, berberis og svartmispel (VU).

Videre kan det etableres staude- og buskfelter på egnede steder.

Grønne tak - Sedum (bergknapp)-arter på tak kan være aktuelt på ekstensive grønne tak, men slike tak er mindre økologisk verdifulle enn tak med eng-vegetasjon (se semi-naturlig eng ovenfor). Beplantning på tak kan også skje som en kombinasjon av eng-arter sammen med stodegne bergknapp-arter. Fremmede arter som sibirbergknapp, gravbergknapp og gråbergknapp må helt unngås. Norske bergknapp-arter omfatter bl.a. bitterbergknapp, broddbergknapp, hvitbergknapp, kystbergknapp, **lodnebergknapp** og **småbergknapp**.

Regnbed - Dette er et viktig ledd i overvannshåndtering. Regnbed/vegeterte åpne vannveier vil bidra til økt biodiversitet og legge til rette for arter som i stor grad er avhengige av fuktige og våte forhold. Aktuelle arter for utplanting vil være f.eks. bred dunkjevle, sverdlilje, kattehale, fredløs, krypsiv, tjonngras, vassreverunpe og diverse starrarter. Mindre selje- og vierkraft kan også egne seg.

Grønne vegger - Dette anses ofte ikke som et økologisk forbedringstiltak, men det anbefales å plante til vegger dersom alternativet er ingen vegetasjon. Aktuelle klatreplanter kan være vivindel, humle, slyngsotvier, skogskolm, åkervindel og strandvindell. Artene må velges i samråd med botaniker/gartner når detaljer knyttet

Ikke alle anbefalinger er praktisk gjennomførbare.

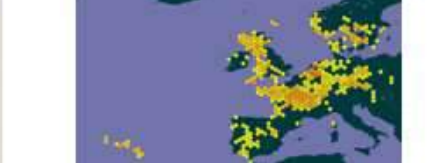

Selv om disse artene finnes i norsk natur, så finner man dem ikke i det fri på en slik måte som det er ønsket at de skal etablere seg i prosjektene. Forholdene kan være vanskelige å gjenskape, og innsamlingen av plantemateriale til oppformering særdeles krevende.

Men spørsmålet dukket opp oftere og oftere – har dere «norsk» sedum?

Tja... det skal vi vel få til å produsere!

Bilder	Norsk navn	Utbredelse Norge (Artskart)	Utbredelse Europa (GBIF)	Status rødliste
	Blåbergknopp			LC
	Lodnebergknopp			LC
	Kullbergknopp			LC
	Smørbukk			LC
	Korbergknopp			LC
	Rosenrot			LC
	Smållingknopp			LC
	Firling			VU
	Bredbergknopp			LC
	Skaftevejblom			NT

Eventyret vårt begynte med å få oversikt. Hvilke planter er det som er etterspurt, og hvilke av dem er det faktisk mulig å finne?

Og ikke minst – hvor finner man dem? Hvor ser det ut til å være grei tilkomst, og stabile populasjoner?

Jan

Feb

Mar

Apr

Mai

Jun

Jul

Aug

Sep

Okt

Nov

Dec

Dessuten må man tenke på når på året det er mulig å finne det man er ute etter.
Tidsvinduet for å samle frø er forskjellig for ulike planter, og varer ofte bare noen få uker.

Kartverket - Til lands - Eiendomskart

INNHOLDSPÅK: Eiendomskartet gir deg informasjon om adresser, bygninger, grenser og teiger hentet direkte fra matrikkelen. Skjermdump: Norgeskart.no

Site oppdatering 02.09.21

Eiendomskart

Til slutt – så får man spørre pent om man får lov til å sjekke ut forekomstene til potensiell oppformering. Her blir det slått mye mynt og kron over telefon og e-post.

Når man omsider kommer i gang med feltarbeidet, så blir det fort mange netter i knirkende hytter med høyløst snorking for å bo så tett på plantene som mulig.

Noen plasser er det kronglete.

Andre plasser finner man store områder med flotte tepper av de plantene man ser etter.

Noen plasser får man ta til takke med et bilde – viktig å alltid høste frø og plantemateriale bærekraftig slik at bestandene holder seg stabile. Oppformering av villnatur må unngå skadelige naturinngrep for at innsatsen skal bidra til naturpositiv omstilling.

Man vet aldri helt hva man finner. Mange punkter på kartet viser arter som er identifisert feil, og store deler av norsk natur er fortsatt ikke kartlagt i detalj.

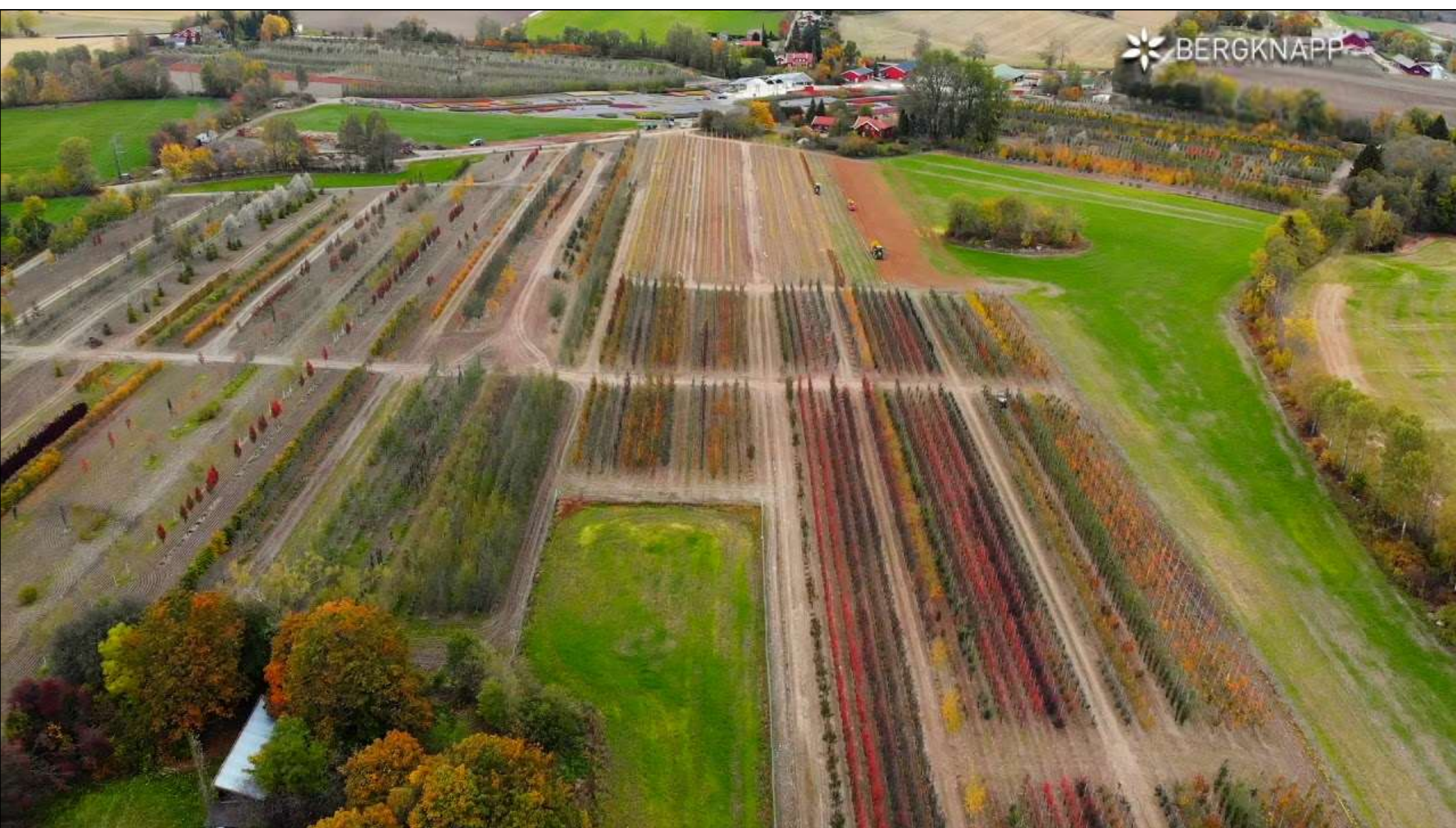
Av og til finner man også skadelige fremmede arter (SE, HI) som brer seg utover og fortrenger store områder, og da skjønner man fort hvordan disse utgjør et problem.

Slik så det ut hos oss i 2022 etter å ha kommet godt i gang med oppformering av norsk villsedum, og i 2023 har vi flere veksttuneller.

Slik kan det se ut ved produksjon av planter i pluggbrett.

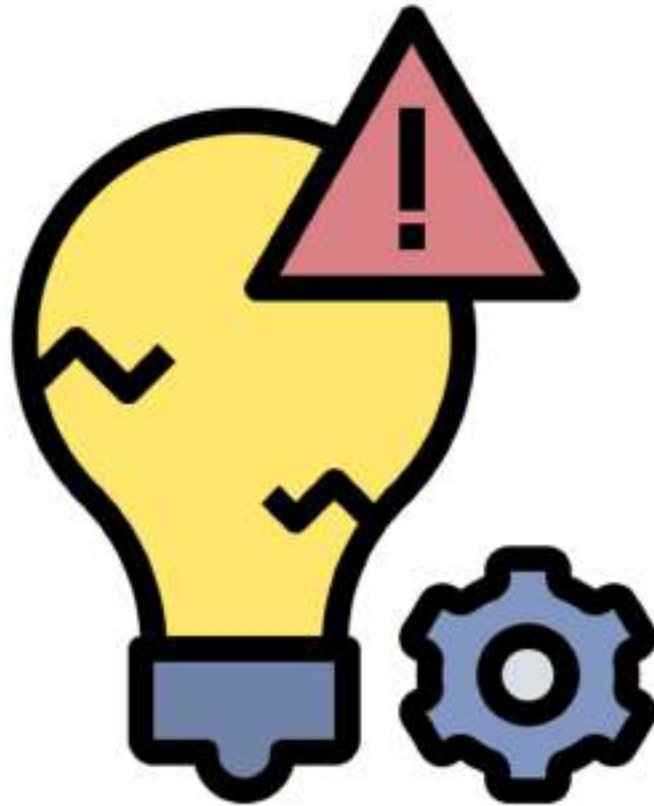
Og slik kan det se ut for en produsent av trær og busker.

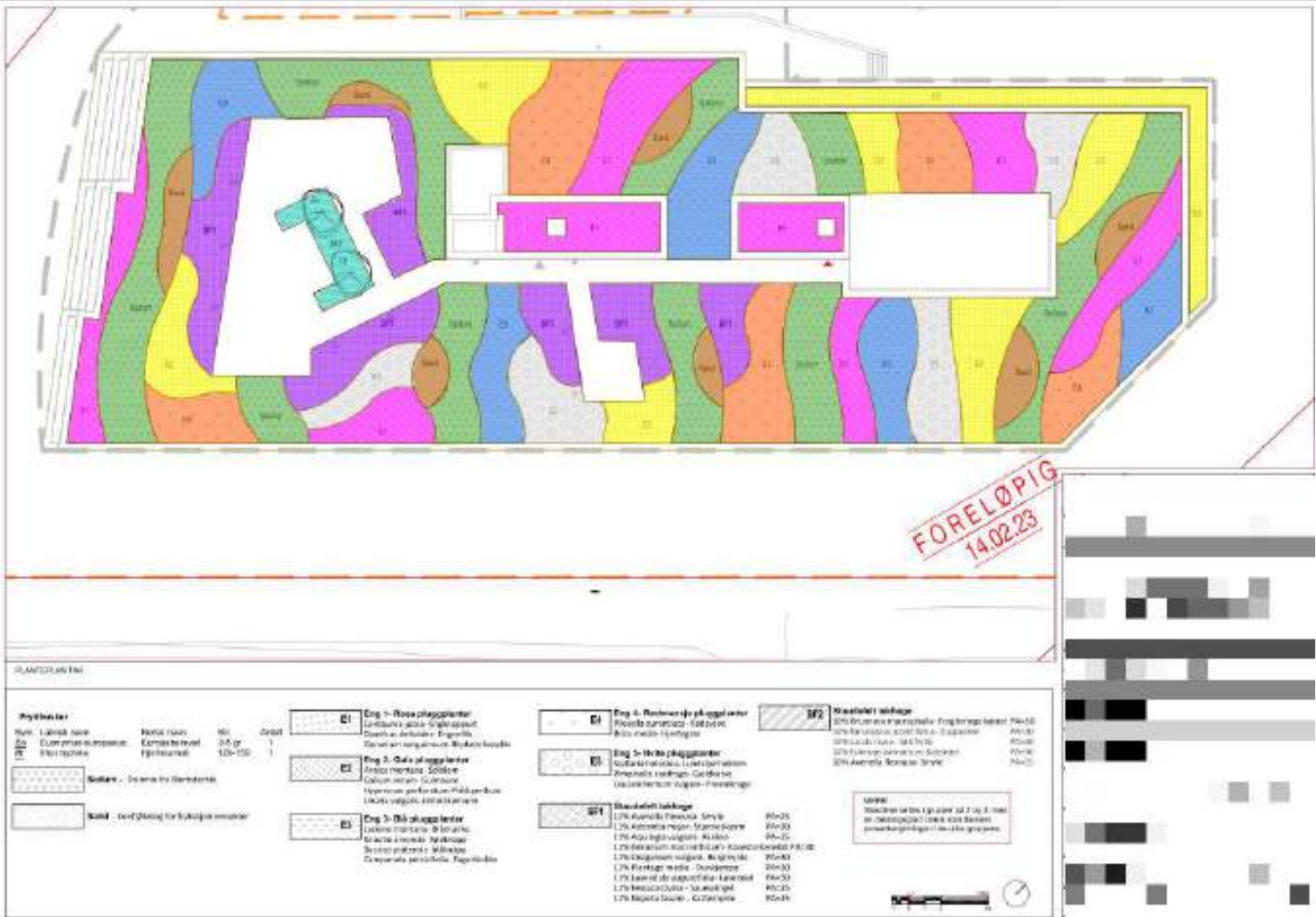
Ofte kan det være en god løsning å kombinere ulike typer beplantning på samme prosjekt for å tilrettelegge for mer biologisk mangfold, og forlenge tidsvinduet for blomstring. Man kan enkelt plugge flere blomster inn i sedumdekker.

Hvor lang er bestillingstiden for ulike planter? Det kommer helt an på plantenes utvikling gjennom sesongene, og hvor komplisert det er å samle inn + oppformere materiale.

Svært hurtig samfunnsutvikling på dette feltet gjør at det ofte mangler felles erfaringsgrunnlag. Her følger eksempler på utfordringer som det kan være best å løse i fellesskap. Det er ingen skam i å spørre om råd!

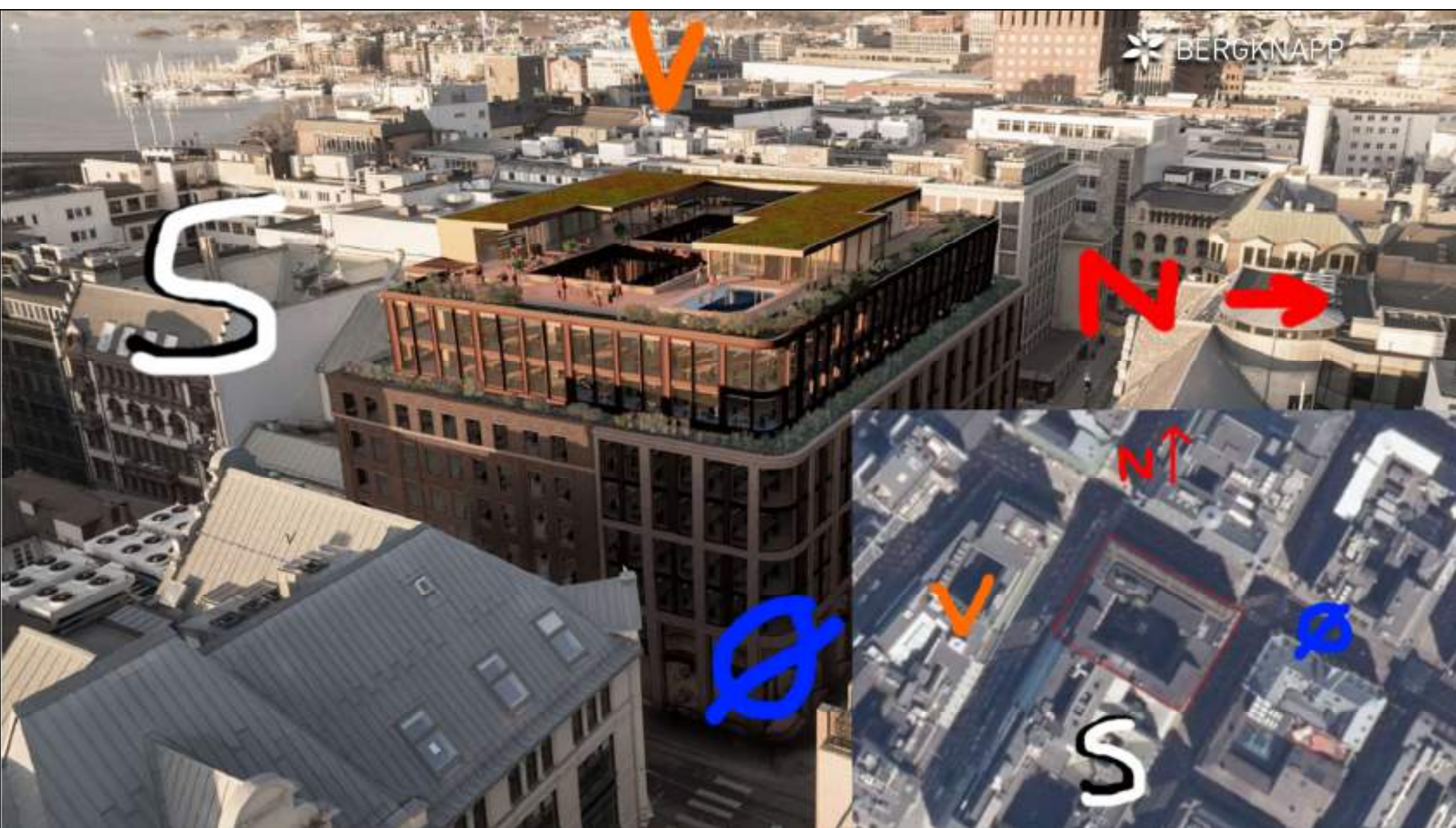

Det er ingenting galt å gruppere planter etter hvilken farge blomstene har, men da er det viktig å undersøke om disse plantene trives sammen. Gror de i samme type jord? Vil de skygge for hverandre eller skape konkurranse?

 BERGKNAPP

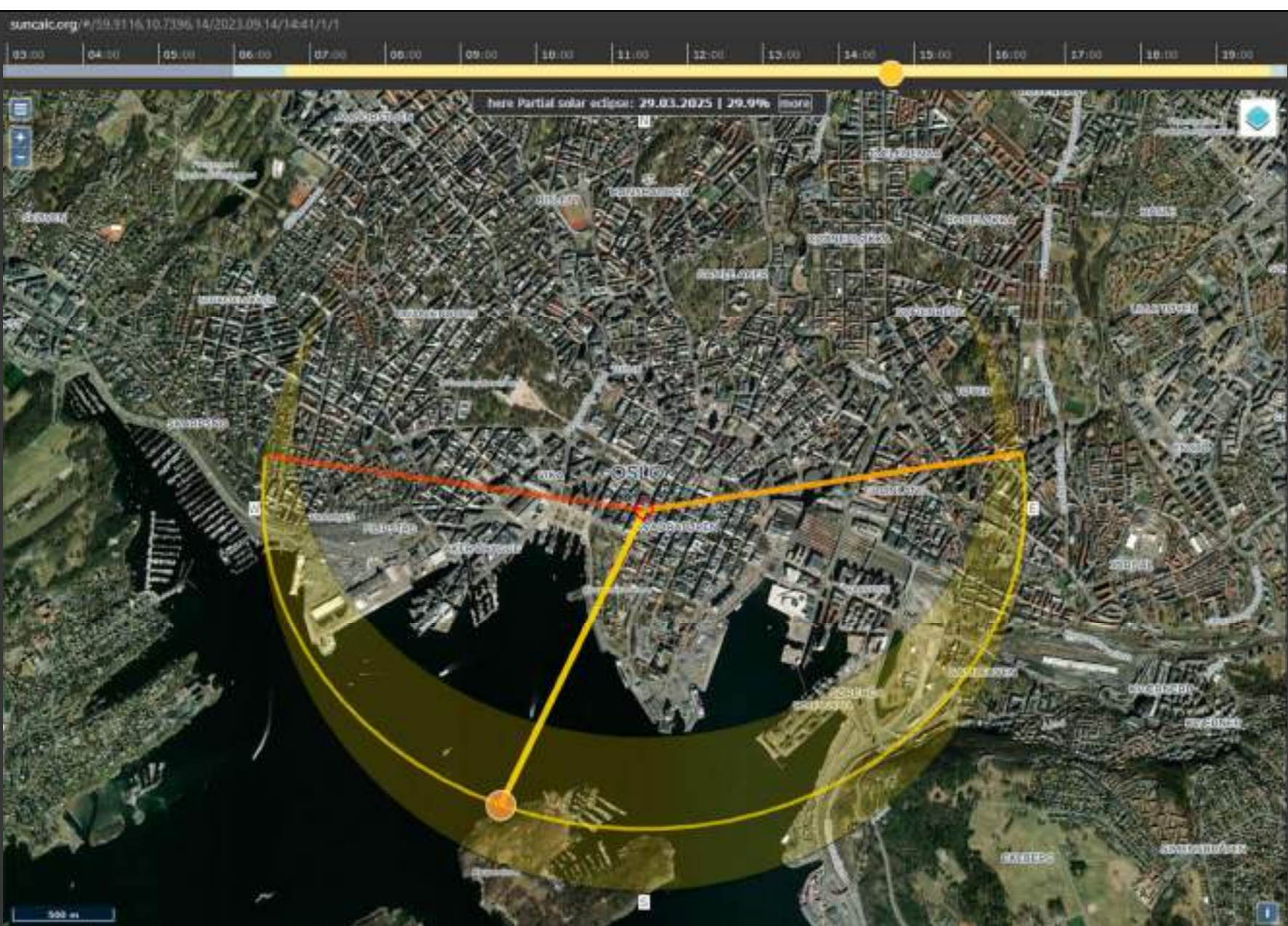
Noen planter trives godt i skygge, noen trives kun der det er soleksponert hele døgnet, og flere trives midt mellom ytterpunktene på skalaen.

I kompliserte byggeprosjekter er det ofte ikke helt rett frem å vurdere grad av soleksponering på de ulike plantefeltene. Her vil det kreves helt andre planter på nordsiden, enn på sørsiden.

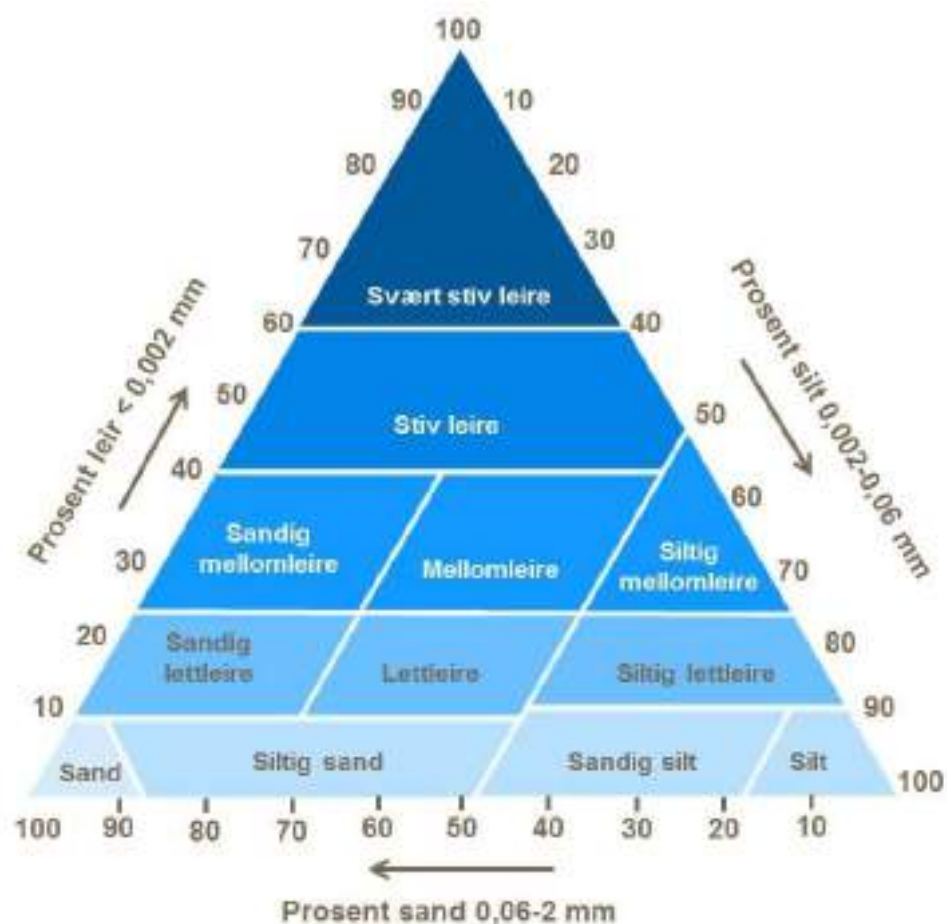
○ full sol ⊗ vandrane skugge ● full skugge △ god dekkplante ☒ god drenering → krypande vekst			
Latinsk namn Høgd, blomfarge, blomingsperiode	Norsk namn	Vekst, vekststad	Plaester per m ²
<i>Achnatherum calamagrostis</i> , syn. <i>Stipa calamagrostis</i> 70-80 cm, sølv-blanke aks frå juni	sølv-fjergas	○ ⊗ △	7-8
<i>Actaea simplex</i> 'Atropurpurea', syn. <i>Cimicifuga racemosa</i> 'Atropurpurea' 200cm, kvit, 9-10, brunraudt bladverk	haustornedruv	○ ⊗ △	4-5
<i>Actaea simplex</i> 'Brunetta', syn. <i>Cimicifuga racemosa</i> 'Brunetta' 150 cm, 9-10 kvit, mørk brunt bladverk	haustornedruv	○ ⊗ △	5-6
<i>Actaea simplex</i> 'James Compton', syn. <i>Cimicifuga simplex</i> 'James Compton' 200 cm, kvit, 9-10, mørkt brunt bladverk	haustornedruv	○ ⊗ △	4-5
<i>Agastache</i> 'Blue Fortune' 70-80 cm, blå-blå, 8-10	amisp	○ ☒	9
<i>Agave reptans</i> 'Cattie's Giant' 20 cm, blå, 4-5, store blad og blomar	jordskoll	○ ⊗ △	9
<i>Amonia tuberosa</i> 80 cm, lys blå, 6-7	amonia	○ △	5-7
<i>Anagallis triplinervis</i> 30 cm, kvit, 7-9	sølvvingblom	○ △	7-9
<i>Anemone hep.</i> 'September Charm' 100cm, lys rosa, 8-10	haustymre	○ ⊗ △	5-7
<i>Anemone</i> hybr. 'Honorine Jobert' 70 cm, kvit, 8-10	haustymre	○ ⊗ △	5-7
<i>Apulegia</i> 'Mar' 70 cm, lys gul-6-7	skolein	○ ⊗	7-9
<i>Aralia racemosa</i> 100-200cm, gullgrøn blomsterstand, svarte bær	lundarala	○ ⊗ △	4-6
<i>Azaran europaeum</i> 10 cm, vintergrøn	hasselurt	○ ● → △	12-16
<i>Aster divaricatus</i> 80 cm, kvit, 8-10	stogaster	○ ⊗ △	7-9
<i>Aster divaricatus</i> 'Beth Chubb' 40 cm, kvit, 8-10, god kantplante	stogaster	○ ⊗ △	7-9
<i>Aster macrophyllus</i> 'Twilight' 80 cm, blå-blå, 8-10	storblada aster	○ △	7

I katalogene til flere produsenter - her Ljono Stauder som et eksempel - så kan man ofte finne informasjon om riktig nivå av soleksponering for de ulike plantene. Hvis ikke, så er det lurt å ringe produsentene for å avklare dette underveis i prosjekteringsprosessen.

Verktøy som Suncalc kan gjøre det enklere å vurdere om plantene kommer til å stå i skygge, halvskygge eller full sol. Rett plante på rett sted øker sannsynligheten for at plantene vil etablere seg som tiltenkt i prosjektet, og trives over lang tid.

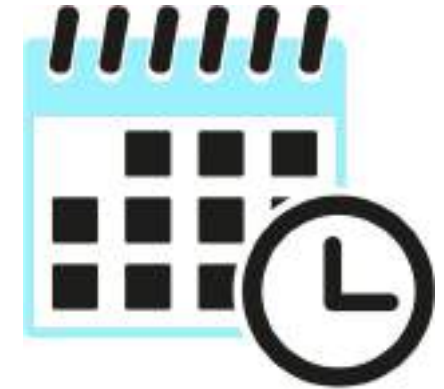
Jordblandinger

Dessuten må plantefelt inneholde planter med samme behov til jordmiksen de gror i. Ikke et enkelt tema, men lettere å se for seg at plantene som gror i strandkanten ved havet ikke vil fungere optimalt i et oversvømt regnbed eller sur skogsjord med granbark.

Kan det oppformeres?

- Historikk
- Produksjonstid
- Jordtype
- Lysbehov
- Konkurransen

Konklusjonene blir at ethvert plantevalg bør undersøke i hvilken grad artene er blitt benyttet, eller produsert tidligere. Er dette planter som kan fungere i et anleggsprosjekt, eller er disse utfordringer som hører til i en botanisk hage? Har alle plantene i plantefeltet samme behov til jordtype, eller er det en åpenbar risiko for at noen vil mistrives? Er solretning og soleksponering hensyntatt? Hvilke vurderinger er gjort rundt konkurranse mellom artene, og i hvilken grad vil det være et problem om noen går ut? De best tilpassede plantene vil alltid dominere på lang sikt – iblant blir dette «ugresset».

 artsdatabanken

Taksonomi

Utbredelse

Økologi

Antall påviste arter	4 773
Limniske	813
Terrestriske	3 490
Marine	470
Antatt antall uoppdagede arter	4 292

Vi har over 3500 landplanter i Norge, og enda flere sorter og «lokale frøkilder». Mange av disse er ikke standard sortiment, så det gjelder å være tidlig ute med avklaringer og bestillinger om man ønsker å prosjektere villflora.

Takk for meg!

Ta gjerne kontakt for veiledning 😊
shan@bergknapp.no

Håper dette gir litt innsikt i planteprodusentenes verden, og aspekter man bør tenke på.

Slå gjerne på tråden, eller send en e-post!